

Zdanie odrębne sędziego Trybunału Stanu Marka Czeszkiewicza
od uchwały Trybunału Stanu
z dnia 15 maja 2019 roku, sygn.akt: TSZP 1/17

Uważam, że Trybunał Stanu, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 15 maja 2019 roku zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy, przekazanego postanowieniem Trybunału Stanu z dnia 31 marca 2017 roku (sygn.akt: TS 2/07), powinien podjąć uchwałę o następującej treści:

W postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu (Dz.U. z 2016 r., poz.2050 ze zm.) po przerwaniu biegu przedawnienia na podstawie art.23 ust.3 nie biegnie ono ponownie na nowo od początku, a okres od złożenia wstępnego wniosku o ściganie do prawomocnego zakończenia prowadzonego w jego wyniku postępowania przed Trybunałem Stanu stanowi zawieszenie biegu przedawnienia.

Uzasadnienie

W dniu 15 maja 2019 roku Trybunał Stanu w pełnym składzie podjął uchwałę:

W postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 2016 r., poz. 2050 ze zm.) po przerwaniu biegu przedawnienia na podstawie art. 23 ust. 3 tejże ustawy, przedawnienie biegnie na nowo.

Nie zgadzam się ze stanowiskiem wyrażonym w podjętej uchwale z następujących powodów:

I.

Na wstępie mam poważne wątpliwości w zakresie zgodności z prawem w/w uchwały.

Powyższa uchwała z dnia 15 maja 2019 roku Trybunału Stanu sygn.akt: TSZP 1/17 została podjęta z udziałem m.in. sędziego Józefa Zycha, który podpisał (pod nr 24) wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu byłego Ministra Skarbu Państwa Pana E. W., złożony do Marszałka Sejmu w dniu 5 kwietnia 2002 roku oraz kierował jako przewodniczący sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej pracami tej komisji nad w/w wnioskiem, a w dniu 10 czerwca 2005 roku przedstawił Marszałkowi Sejmu sprawozdanie z prac komisji wraz z m.in. podjętymi uchwałami przez komisję i wnioskiem o nadanie sprawie stosownego biegu. (druk sejmowy nr 4126). Należy podkreślić, że przewodniczący sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej nie tylko na zewnątrz reprezentuje oraz działa w jej imieniu ale m.in. także kieruje posiedzeniem Komisji, czuwa nad jego prawidłowym przebiegiem oraz prowadzi przesłuchanie przed Komisją. (art.9c ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu)

Zgodnie z art.18 §.2 ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu: „W postępowaniu przed Trybunałem Stanu oraz Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.”

Przepis art.40 §.1 pkt.5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks postępowania karnego (t.j.Dz.U. z 2018 r. poz.1987 z późn.zm.) stanowi, że sędzia jest z mocy prawa wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli brał udział w sprawie jako prokurator, obrońca, pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony, albo prowadził postępowanie przygotowawcze. Zaistnienie w postępowaniu w/w przesłanki stanowi bezwzględną przesłankę uchylenia podjętego orzeczenia z

udziałem tego sędziego – art.439 §.1 pkt.1 kpk - w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40.

II.

II.1 Przed przystąpieniem do meritum uzasadnienia uważam za wskazane szersze odniesienie się kilku kwestii.

Trybunał Stanu był i jest władzą odrębną, szczególną i niezależną od innych władz, a odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu jest odpowiedzialnością o zupełnie wyjątkowym charakterze i szczególnej wadze państwowej zarówno w aspekcie podmiotowym jak i przedmiotowym.

Potwierdzeniem powyższego jest także wybór członków Trybunału Stanu przez Sejm oraz szczególna procedura postępowania dotyczącego złożenia wniosku wstępnego Marszałkowi Sejmu, w tym m.in. wymogu złożenia pod wnioskiem podpisów co najmniej: $\frac{1}{4}$ /140/ ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego, czy co najmniej $\frac{1}{4}$ /115/ ustawowej liczby składu Sejmu), procedura postępowanie przed Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej, podjęcia przez Zgromadzenie Narodowe, czy Sejm uchwały o pociągnięciu do odpowiedzialności przed Trybunał Stanu m.in. wymogu jej podjęcia większością co najmniej $\frac{2}{3}$ ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego, czy bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, odrębne procedura postępowanie przed Trybunałem Stanu.

Na szczególną uwagę, w kontekście niniejszej sprawy zasługuje w/w rozgraniczenie etapów postępowania poczynając od dnia złożenia wniosku wstępnego, do czego nawiąże w meritum niniejszego uzasadnienia.

II.2 Odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu ma charakter wyjątkowy, zarówno w aspekcie podmiotowym: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Prezes i członkowie Rady Ministrów, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem, Naczelnym Dowódcy Sił Zbrojnych, a w ograniczonym zakresie także posłowie i senatorowie w związku z naruszeniem zakazu prowadzenia działalności gospodarczej i z osiąganiem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego lub nabywaniem tego majątku, jak i przedmiotowym, odpowiedzialność konstytucyjna za naruszenie Konstytucji RP lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, a w przypadku Prezydenta RP i Marszałków Sejmu i Senatu dodatkowo za przestępstwa i przestępstwa skarbowe, a w odniesieniu do członków Rady Ministrów za przestępstwa i przestępstwa skarbowe popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem. (art.1 i 2 ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu)

II.3. Szczegółowe regulacje w zakresie trybu postępowania przed Trybunałem Stanu zawsze stanowiły odrębny przedmiot unormowania od postępowań przed sądami powszechnymi, Sądem Najwyższym, Trybunałem Konstytucyjnym, i tylko w określonym zakresie nakazywały odpowiednie stosowanie zgodnie z art.18 §.2 ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu: „W postępowaniu przed Trybunałem Stanu oraz Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.” oraz na zasadzie §.9 uchwały z dnia 6 lipca 1982 roku Sejmu PRL w sprawie regulaminu czynności Trybunału Stanu: „w zakresie czynności Trybunału Stanu, w sprawach nie uregulowanych w niniejszym regulaminie stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w Sądzie Najwyższym”.

II.4. Trybunał Stanu, w przypadku orzeczenia odpowiedzialności konstytucyjnej obejmującej czyny, którymi osoby wymienione w pkt.II.2, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, chociażby nieumyślnie, naruszyły Konstytucję RP lub ustawę,

o ile nie wypełniają znamion przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, może wymierzyć łącznie lub osobno następujące kary:

- utratę czynnego i biernego prawa wyborczego w wyborach Prezydenta, w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach organów samorządu terytorialnego,
- zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych i w organizacjach społecznych,
- utratę wszystkich albo niektórych orderów, odznaczeń i tytułów honorowych.

Co więcej, Trybunał Stanu w razie uznania chociażby nieumyślnego popełnienia czynów określonych w pkt.II.2 orzeka odpowiednio w odniesieniu do Prezydenta złożenie z urzędu, a w odniesieniu do pozostałych osób utratę zajmowanego stanowiska, z którego pełnieniem związana jest odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu, a w zakresie posłów i senatorów pozbawienie mandatu. (art.25 ust.1 w zw. z art.3 ustawy o Trybunale Stanu)

Powyższe kary dotyczące utraty praw i zakazów mogą być orzekane na czas od 2 do 10 lat.

Za czyny stanowiące przestępstwo lub przestępstwo skarbowe Trybunał Stanu orzeka kary lub środki karne przewidziane w ustawie.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że w/w kary są w zasadzie analogiczne do środka karnego pozbawienia praw publicznych (infamii) jakie przewiduje art.39 pkt.1, art.40 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 z późn.zm.). Co szczególne, według kodeksu karnego Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych (od roku do 10 lat) w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 za przestępstwo popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

II.5. Wobec osób skazanych przez Trybunał Stanu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nie stosuje prawa łaski (art.139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn.zm.), a wobec osób skazanych przez sądy powszechne za zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości, przestępstwa wojenne, umyślnego przestępstwa: zabójstwa, ciężkiego uszkodzenia ciała, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności łączonego ze szczególnym udręczeniem, popełnionego przez funkcjonariusza publicznego w związku z pełnieniem obowiązków służbowych - jest to hipotetycznie prawnie możliwe (choć co ważne nie podlegają one przedawnieniu) – art. 105 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 z późn.zm.)

W powyższym kontekście na uwagę zasługuje przepis art.44 Konstytucji RP, który stanowi, że bieg przedawnienia w stosunku do przestępstw, nie ściganych z przyczyn politycznych, popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych lub na ich zlecenie, ulega zawieszeniu do czasu ustania tych przyczyn.

Przepisy ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu nie przewidują także zatarcia skazania.

III

Uwzględniając szczególne rozwiązania opisane w pkt.II, to jest m.in. dotyczące tylko osób piastujących najwyższe i najważniejsze stanowiska w Państwie, wagę czynów wskazanych w ustawie wobec Ojczyzny, w tym ich destrukcyjnego wpływu dla funkcjonowania Państwa, jego trwałości i ciągłości, braku możliwości zastosowania wobec skazanych prawa łaski przez Prezydenta, braku instytucji zatarcia skazania – racjonalny ustawodawca był na tyle niekonsekwentny aby ustanowić w art.23 ust.3 ustawy o Trybunale Stanu rozwiązanie proceduralne umożliwiające w dość krótkim czasie przedawnienia ścigania tych czynów, a co za tym idzie uniknięcie odpowiedzialności konstytucyjnej ?!.

IV

Biorąc pod uwagę retoryczne pytanie zadane przez skład orzekający w sprawie pełnemu składowi Trybunału Stanu oraz pytanie z pkt.III należy uprzednio dokonać analizy przepisów dotyczących m.in. przedawnienia w uprzednich aktach prawnych poprzedzających ustawę z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu, które faktycznie służyły za wzór tej ustawy.

IV.1 Protoplastą Trybunału Stanu w I Rzeczypospolitej był Sąd Sejmowy ustanowiony w Ustawie Rządowej z dnia 3 maja 1791 roku, który pełnił funkcję Sądu Najwyższego dla sądenia występów przeciwko narodowi i królowi (zbrodni stanu). Pod jego kognicją pozostawali zasiadający w Straży Praw ministrowie, których w stan oskarżenia stawały izby parlamentarne.

Należy także przypomnieć, że podczas Insurekcji Kościuszkowskiej, Rada Najwyższa Narodowa powołała Sąd Najwyższy Kryminalny, którego zadaniem było osądzenie członków Targowicy i innych współpracowników Rosjan. Sąd Najwyższy Kryminalny rozpatrywał sprawy, nierozstrzygnięte w sądach kryminalnych wojewódzkich i powiatowych, dotyczące zbrodni, przestępstw i wykroczeń pospolitych dokonanych przez urzędników Rady Najwyższej Narodowej i Deputacji Centralnej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Orzekał w sprawach przestępstw urzędowych, popełnionych przez urzędników powstańczych, do których zaliczano ucisk prywatny, nadużycie urzędu, nieposłuszeństwo rozkazom zwierzchności, defraudację pieniędzy publicznych, korupcję, zdradę tajemnicy państwowej.

Co więcej rozstrzygał sprawy, nierozstrzygnięte w sądach kryminalnych wojewódzkich i powiatowych z powodu paritatis votorum, sprawy przeciwko osobom, oskarżonym o występkę przeciwko narodowi, których dobra zajęte są przez wojska nieprzyjacielskie i w związku z tym nie mogą odpowiadać przed stosownym sądem wojewódzkim i powiatowy.

Wśród kar jakie orzekał Sąd Najwyższy Kryminalny były także kara śmierci, konfiskata majątków, a także wieczna infamia oraz utrata wszystkich urzędów. Wobec nieobecnych skazanych wyrok wykonywano in effigie, m.in. wobec Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Jerzego Wielohorskiego, Antoniego Polikarpa Złotnickiego, Adama Moszczeńskiego, Jana Zagórskiego i Jana Suchozrewskiego.

Powyższe akty, wobec wagi przestępstw wobec Ojczyzny, w tym ich destrukcyjnego wpływu dla funkcjonowania Państwa, jego trwałości i ciągłości, nie przywidywały żadnych instytucji m.in. przedawnienia ścigania, karalności, wykonania kary, zatarcia skazania itd..

IV.2 Po raz pierwszy w dziejach Rzeczypospolitej Polskiej posłużono się pojęciem Trybunału Stanu w Konstytucji z dnia 17 marca 1921 roku. Do jego zadań należało sądenie Prezydenta (art.51), ministrów (art.59) oraz tymczasowych kierowników ministerstw (art.62) w zakresie odpowiedzialności za zdradę stanu, pogwałcenie Konstytucji lub przestępstwa karne.

Dopełnieniem w/w rozwiązań była ustawa z dnia 27 kwietnia 1923 roku o Trybunale Stanu (Dz.U. z 1923r., nr 59, poz.415).

Minister odpowiadał konstytucyjnie przed Trybunałem Stanu m.in. za działania i zaniechania, wynikłe z winy umyślnej i nieumyślnej, którymi w zakresie swojego urzędowania lub też w zakresie ogólnego kierunku działalności i polityki Rządu, naruszył Konstytucję Rzeczypospolitej lub inną ustawę, naraził Państwo na niebezpieczeństwo, lub interesom Państwa oczywistą i znaczącą wyrządził szkodę. Odpowiedzialność konstytucyjna nie wyłączała odpowiedzialności przed właściwymi władzami za przestępstwa z ustaw karnych związane lub nie związane ze sprawowaniem urzędu. Za przestępstwa z ustaw karnych związanych ze sprawowaniem urzędu, Sejm mógł pociągnąć ministra do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. W tym przypadku należało sprawę przekazać Trybunałowi Stanu. (art.1-2)

Zgodnie z art.8 zdanie drugie w/w ustawy ściganie ministra przed Trybunałem Stanu było dopuszczalne jedynie wówczas, jeżeli wniosek o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności

przed Trybunałem Stanu, zgłoszono w Sejmie nie później, niż w przeciągu sześciu lat, licząc od dnia popełnienia czynu. Jeżeli jednak czyn zarzucony ministrowi, stał się wiadomy z zamknięcia rachunków państwowych, wniosek o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu można było zgłosić aż do końca kadencji sejmowej, na której badano zamknięcie rachunkowe, choćby termin sześcioletni od dnia popełnienia czynu upłynął.

Zgodnie z art.9 w/w ustawy zgłoszenie wniosku o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności **przerwywa bieg przedawnienia**, o ile wniosek nie będzie odrzucony.

Co więcej, gdyby po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed wydaniem wyroku kadencja sejmowa się zakończyła lub gdyby Sejm został rozwiązany, członkowie Trybunału Stanu, tudzież oskarżyciele przez Sejm wybrani pełnią swój urząd **aż do wydania wyroku**. Pozytem należało sprawę w razie upływu kadencji Sejmu przekazać następnemu składowi Trybunału Stanu i w tym wypadku bieg śledztwa wstępnego nie doznawał przerwy (obecnie ten etap przed Sejmem prowadzi Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej).

Należy w tym miejscu mieć na uwadze, że zgodnie z art.11 Konstytucji marcowej z 1921 roku kadencja Sejmu wynosiła 5 lat (I kadencja Sejmu II RP – 1922-1927)

Uwzględniając powyższe nie ulega żadnej wątpliwości, że odpowiedzialność konstytucyjna najwyższych funkcjonariuszy publicznych, z uwagi na swój szczególny charakter, nie ulegała przedawnieniu po zgłoszeniu przed upływem 6 lat od dnia popełnienia czynu wniosku do Trybunału Stanu o pociągnięcie do odpowiedzialności. W czasie rozpoznania sprawy przez Trybunał Stanu aż do wydania wyroku okres przedawnienia ulegał zawieszeniu.

IV.3 Zgodnie z art.71 Konstytucji z dnia 23 kwietnia 1935 roku do orzekania w sprawie ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej powołany został Trybunał Stanu.

Według art.6 ustawy z dnia 14 lipca 1936 roku o Trybunale Stanu (Dz.U. z 1936 r., nr 56, poz.403), Trybunał Stanu powołany był do orzekania w sprawach Prezesa Rady Ministrów, Ministrów, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonanego w związku z urzędowaniem. Wniosek do Trybunału Stanu mógł złożyć Prezydent (wtedy kolejne czynności dochodzenia prowadził Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego) lub członkowie połączonych izb (kolejne czynności aż do podjęcia uchwały połączonych izb prowadziła komisja). Właściwość Trybunału Stanu wyłączała w danej sprawie właściwość innych władz. Jeżeli w sprawie, przekazanej Trybunałowi Stanu, toczyło się postępowanie przed inną władzą, postępowanie to należało umorzyć i akta przekazać Trybunałowi Stanu. (art.19) Nie można było oddać członka Rządu i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli **pod sąd Trybunału Stanu** z powodu naruszenia, popełnionego przed laty pięciu (art.18). Zgodnie z art.32 ust.2 Konstytucji z 23 kwietnia 1935 roku kadencja Sejmu wynosiła 5 lat. Jeżeli jednak naruszenie zawierało znamiona przestępstwa, przedawnienie ścigania następowało w okresie, przewidzianym przepisami karnymi. (art.18) Po upływie czasu, na który orzeczono utratę praw, skazany odzyskiwał prawa wyborcze, prawa udziału w wymiarze sprawiedliwości, oraz zdolność do uzyskania innych utraconych praw. (art.17 ust.4).

Uwzględniając powyższe, w tym także specyfiki rozwiązań Konstytucji kwietniowej z 1935 roku i roli w nich Prezydenta, nie ulega żadnej wątpliwości, że odpowiedzialność konstytucyjna najwyższych funkcjonariuszy publicznych, z uwagi na swój szczególny charakter, nie ulegała przedawnieniu po zgłoszeniu przed upływem 5 lat od dnia popełnienia czynu wniosku do Trybunału Stanu o pociągnięcie do odpowiedzialności. W czasie rozpoznania sprawy przez Trybunał Stanu aż do wydania wyroku okres przedawnienia ulegał zawieszeniu.

IV.4 PO II wojnie światowej instytucja Trybunału Stanu została reaktywowana w dniu 6 kwietnia 1982 roku, na skutek nowelizacji Konstytucji PRL. Odpowiedzialność konstytucyjną oraz karną przed Trybunałem Stanu ponosiły osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe. Szczegółowe regulacje w zakresie trybu postępowania oraz podmiotów podległych kognicji tego organu określała ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu

oraz chwała Sejmu PRL z dnia 6 lipca 1982 roku w sprawie regulaminu czynności Trybunału Stanu. Powyższa ustawa zawierała rozwiązania wzorowane na treści ustaw o Trybunale Stanu z 1923 roku oraz z 1936 roku oraz co wymaga podkreślenia, **nie zawierała rozwiązań dotyczącego przedawnienia.**

IV.5 Pierwszej nowelizacji z ustawy o Trybunale Stanu z 1982 roku dokonano na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 1993 roku o zmianie ustawy o Trybunale Stanu (Dz.Ú. z 1993 roku, nr 5, poz.22), w tym na podstawie art.1 pkt.16 lit.b dodano do art.17 ustawy o Trybunale Stanu (obecny art.23 ust.3), ust.3 o treści: „złożenie wstępnego wniosku, o którym mowa w art.4 ust.2, przerywa bieg przedawnienia” (obecna treść: „złożenie wstępnego wniosku, o którym mowa w art.6 ust.2, przerywa bieg przedawnienia”). Wskazana nowelizacja art.17 (obecnie art.23) ustawy o Trybunale Stanu z 1982 roku jest tożsama z treścią art. 9 ustawy o Trybunale Stanu z 1923 roku wobec czego należy przyjąć, że uzasadnienie i cel dokonanej przez ustawodawcę zmiany był tożsame, czego zainteresowane zapewne strony dowiedzą się po zapoznaniu z drukami sejmowymi, w tym komisji sejmowych, dotyczącymi procedowania na przełomie 1992-1993 roku w/w zmian.

Powyższe rozwiązanie ze zmianami, od 1993 roku (było 11 nowelizacji) obowiązują obecnie. Wspomnieć jednak należy, że do czasu wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (art.173-174, art.198-201, art. 242 ust.1 Konstytucji) obowiązywał art.77 ustawy konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, utrzymującego w mocy rozdział IV Konstytucji PRL zatytułowany „Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Najwyższa Izba Kontroli”.

V

V.1 Przechodząc do stanowiska m.in. obrońców oskarżonego, ich zdaniem opierających się na wnioskach jakie wypływają z wykładni systemowej opartej na interpretacji instytucji przerwania biegu przedawnienia, uregulowanej w innych gałęziach prawa m.in. cywilnego, administracyjnego, w których przewidziano taką instytucję - uważam w/w stanowiska za co najmniej wątpliwe, ponieważ nie można moim zdaniem dokonywać interpretacji, która jest niezgodna z uzasadnieniem i celem ustanowienia przepisów danej ustawy, czy danego przepisu przez ustawodawcę. Jedynym na to sposobem jest wyłącznie zmiana ustawy przez ustawodawcę.

Co więcej, biorąc pod uwagę treść ustawy o Trybunale Stanu, procedury postępowania przed sejmową Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej oraz Trybunałem Stanu, które faktycznie są odpowiednio zbieżne z procedurami i etapami postępowania karnego (postępowaniem przygotowawczym oraz sądowym), wymogów dotyczących treści wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, który powinien spełniać warunki wymagane przez przepisy kodeksu postępowania karnego w stosunku do aktu oskarżenia (art.9g ust.3 w zw. z ust.2), prawa i obowiązki oskarżonego, rodzaj kar orzekanych przez Trybunał Stanu - należy się zastanowić, czy poszukiwanie jakichkolwiek analogii do rozwiązań z innych gałęzi prawa w tym przypadku jest możliwe, ponieważ w prawie karnym materialnym jak i procesowym stosowanie takich analogii jest wykluczone.

Nadto, sam skład orzekający w sprawie w uzasadnieniu do postanowienia z dnia 29 marca 2017 roku dostrzegł, że gdyby wolą prawodawcy było uznanie, iż po przerwaniu biegu przedawnienia jego bieg rozpoczyna się na nowo (od początku), to dałby temu wyraz, jak we wskazanych przez obrońców oskarżonego przepisach prawa cywilnego, pracy, administracyjnego, morskiego, celnego i podatkowego albo poprzez odpowiednie odesłanie do właściwych przepisów kodeksu karnego, jak to uczynił w przypadku odpowiedniego

stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego (art.18 ust.2), a skoro tego nie uczynił, to *ratio legis* tej normy nie może być domniemywane przez analogię.

V.2 W tym miejscu należy zacytować wskazany w stanowisku Prokuratora Generalnego oraz Oskarżyciela wyznaczony przez Sejm, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2004 r., sygn. SK 44/03, w którym stwierdzono, że chociaż przedawnienie pojawia się w art. 43 i 44 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, to jednak brak jest podstaw do kreowania konstytucyjnego prawa podmiotowego jednostki do przedawnienia, czy chociażby ekspektatywy takiego prawa.

W innym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny, nawiązując do wskazanego wyżej wyroku, potwierdził swobodę ustawodawcy w zakresie kształtowania instytucji przedawnienia (*vide*: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 maja 2005 r., sygn. SK 44/04). Przedstawiona linia orzecznicza była potwierdzana kolejnymi orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego (*vide* wyroki z dnia: 15 października 2008 r., sygn. P 32/06, 13 października 2009 r., sygn. P 4/08).

V.3 Nie może być wątpliwości co do tego, że odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu jest odpowiedzialnością o zupełnie wyjątkowym charakterze i szczególnej wadze państwowej i to zarówno w aspekcie podmiotowym jak i przedmiotowym. Trzeba także zauważyć wagę czynów wskazanych w ustawie wobec Ojczyzny, w tym ich destrukcyjnego wpływu dla funkcjonowania Państwa, jego trwałości i ciągłości.

V.4 Wobec osób skazanych przez Trybunał Stanu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nie stosuje prawa łaski (art.139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn.zm.), a wobec osób skazanych przez sądy powszechne za zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości, przestępstwa wojenne, umyślnego przestępstwa: zabójstwa, ciężkiego uszkodzenia ciała, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności łączonego ze szczególnym udręczeniem, popełnionego przez funkcjonariusza publicznego w związku z pełnieniem obowiązków służbowych - jest to hipotetycznie prawnie możliwe (choć nie podlegają one przedawnieniu) – art. 105 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 z późn.zm.)

Przepisy ustawy o Trybunale Stanu nie przewidują zatarcia skazania

V.5 Należy wyraźnie zaznaczyć, że kary za delikt konstytucyjny, które może orzec Trybunał Stanu są w zasadzie analogiczne do środka karnego pozbawienia praw publicznych (infamii) jakie przewiduje art.39 pkt.1, art.40 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny. Przypomnę, że według kodeksu karnego Sąd może orzec środek karny w postaci pozbawienia praw publicznych tylko w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 za przestępstwo popełnione **w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie**.

V.6 W tym miejscu nawiąże do treści pkt.II in fine, w którym wskazałem na ustawowe etapy postępowania dotyczące odpowiedzialności konstytucyjnej. Nie ulega wątpliwości, że są one wyraźnie oddzielone ale i kolejno zależne od siebie. Pierwszy etap od złożenia wniosku wstępnego do Marszałka Sejmu (inicjatywy, formułowanie zarzutów, zbieranie wymaganych podpisów, analiza formalna wniosku przez Marszałka Sejmu). Drugi etap to przekazanie przez Marszałka Sejmu wniosku do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej i przeprowadzenie prac, postępowania w sprawie wniosku m.in. z udziałem stron, świadków, sporządzenie sprawozdania z prac komisji i uchwał, wniosków oraz głosowanie Sejmu nad stosowną uchwałą. Trzeci etap zachodzi tylko w przypadku podjęcia przez Sejm uchwały o pociągnięciu danej osoby do odpowiedzialności Konstytucyjnej oraz przekazania wymienionego wniosku jako aktu oskarżenia do Trybunału Stanu.

Rozwiązania przyjęte w zakresie przedawnienia m.in. w art.9 ustawy z dnia 27 kwietnia 1923 roku o Trybunale Stanu oraz art.18 ustawy z dnia 14 lipca 1936 roku o Trybunale Stanu, stanowiły wzór dla treści ustawy o Trybunale Stanu z 1982 roku oraz jej noweli z 1993 roku, gdzie okresy przedawnienia jednoznacznie dotyczą tylko wskazanego powyżej etapu

pierwszego i drugiego, zaś nie dotyczą etapu trzeciego, to jest po przekazaniu sprawy do Trybunału Stanu. Dodatkowo świadczą o tym rozwiązania dotyczące upływu kadencji członków Trybunału Stanu w toku rozpoznania sprawy, przepisy określające postępowanie ze sprawą w czasie następnych kadencji kolejnych członków Trybunału Stanu, których kadencja jest związane tak jak obecnie z kolejnymi kadencjami Sejmu. (w II RP – 5 letnie kadencje, obecnie – 4 letnie kadencje).

Powyższe potwierdza także wykładnia językowa przepisu z art.23 ust.3 obowiązującej ustawy o Trybunale Stanu z 1982 roku. Według słownika języka polskiego „przerwać” oznacza „przeszkodzić w czymś, wstrzymać tok czegoś na pewien czas”. Zatem przerwanie biegu przedawnienia należy dosłownie i jednoznacznie rozumieć jako „wstrzymanie na pewien czas jego biegu”.

V.7 W toku postępowania oskarżony w swoich wypowiedziach, także medialnych wskazywał, że oczekuje jedynie na wyrok Trybunału Stanu w zakresie jego ewentualnej odpowiedzialności konstytucyjnej, a nie proceduralne umorzenie postępowania, które pozostawiłoby w zakresie publiczno-społecznym wiele niedomówień i nie zdjęłoby z niego swoistej infamii części środowisk polityczno-społecznych.

W w/w zakresie należy w pełni podzielić stwierdzenia składu orzekającego w sprawie o sygn.akt: TS 2/07 zawarte w uzasadnieniu postanowienia z dnia 31 marca 2017 roku o przekazaniu zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy do rozstrzygnięcia pełnemu składowi Trybunału Stanu: „W pewnej opozycji do instytucji przedawnienia, która bez wątpienia nie ma natury konstytucyjnego prawa podmiotowego, jawi się jednoznacznie konstytucyjne prawo do sądu, które sprzeciwia się możliwości dowolnego wyprowadzania domniemania, że po przerwaniu biegu przedawnienia zawsze biegnie ono na nowo - podczas gdy z żadnego przepisu ustawy o Trybunale Stanu wniosek taki w żadnym razie nie wynika. Osoba, wobec której Sejm podjął uchwałę o pociągnięciu do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu (w trybie art. 13 ustawy) powinna zachowywać możliwość oczyszczenia się z zarzutów w toku stosownego postępowania przed Trybunałem w każdym czasie - zgodnie z brzmieniem ustawy o Trybunale Stanu, która od chwili złożenie już nawet wstępnego wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności ewidentnie nie przewiduje biegu przedawnienia na nowo. Pozbawianie osoby objętej uchwałą Sejmu tego elementarnego prawa do sądu, jednoznacznie gwarantowanego przez Konstytucję, w oparciu o zabiegi interpretacyjne usiłujące wyprowadzić wniosek o ponownym biegu przedawnienia w oderwaniu od tekstu ustawy o Trybunale Stanu, nie jest zasadne... prawodawca polski wielokrotnie dowiódł, że jeżeli jego wolą jest, by po przerwaniu biegu przedawnienia jego bieg rozpoczynał się na nowo, wyraźnie i jednoznacznie o tym rozstrzyga.”

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art.45 ust.1 stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Potwierdza to także orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, w tym wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 29; z dnia 11 maja 2011 r.5 sygn. SK 11/09, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 32, z dnia 13 stycznia 2015 r, sygn. SK 34/12, OTK ZU nr 1/A/2015, poz. 1.

Uwzględniając powyższe, uważam za w pełni zasadne moje stanowisko, że w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 roku o Trybunale Stanu (Dz.U. z 2016 r., poz.2050 ze zm.), po przerwaniu biegu przedawnienia na podstawie art.23 ust.3 nie biegnie ono ponownie na nowo od początku, a okres od złożenia wstępnego wniosku o ściganie do prawomocnego zakończenia prowadzonego w jego wyniku postępowania przed Trybunałem Stanu stanowi zawieszenie biegu przedawnienia – a jego skutkiem powinien być brak możliwości zastosowania w sprawie negatywnej przesłanki procesowej z art.17 §.1 pkt. 6 kpk.

Na marginesie należy zauważyć, że wstępny wniosek o pociągnięcie E. W do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu, dotyczący czynów popełnionych w okresie od dnia 31 października 1997 roku do dnia 5 listopada 1999 roku, został złożony

Marszałkowi Sejmu przez grupę 197 posłów w dniu 5 kwietnia 2002 roku, a następnie w dniu 24 maja 2002 roku przekazany przez Marszałka Sejmu do sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej.

W dniu 27 lipca 2005 roku Sejm podjął uchwałę o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej Emila Wąsacza przed Trybunałem Stanu.

W dniu 24 listopada 2006 roku na wniosek obrońców Trybunał Stanu I instancji w/w sprawę umorzył na podstawie art.17 §.1 pkt.9 kpk – nie wszczyła się postępowania, a wszczęte umarza wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

W dniu 29 marca 2007 roku na skutek zażalenia oskarżycieli wyznaczonych przez Sejm, Trybunał Stanu II instancji postanowił uchylić w całości wymienione uprzednio postanowienie o umorzeniu i przekazać sprawę Trybunałowi Stanu I instancji do ponownego rozpoznania.

W dniu 31 marca 2017 roku skład orzekający Trybunału Stanu postanowił przekazać zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy do rozstrzygnięcia pełnemu składowi Trybunału Stanu, który w dniu 15 maja 2019 roku podjął w tym zakresie uchwałę.

Na uwagę zasługuje fakt, że postępowanie w Trybunale Stanu faktycznie toczyło się już 14 lat, w toku których odbyły się 3 posiedzenia..., a od dnia 5 kwietnia 2012 roku (wniosek wstępny złożony został 5 kwietnia 2002 roku) do 2017 roku żadna ze stron nie podnosiła zarzutu przedawnienia ścigania, a także nie składała wniosków, pism procesowych dotyczących przewlekłości postępowania, co jest już odrębną kwestią do analiz tego przyczyn po stronie Trybunału Stanu oraz Sejmu, w tym także dokonania przez Sejm dogłębnej analizy przepisów obowiązującej ustawy o Trybunale Stanu pod kątem jej nowelizacji lub uchwalenia nowej merytorycznej, funkcjonalnej ustawy nie tylko w w/w zakresie.

 Jacek Czeski